

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
Українсько-угорський навчально-науковий інститут
Кафедра історії Угорщини та європейської інтеграції**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Директор Українсько-угорського
навчально-наукового інституту

доц. Олександр ШПЕНИК

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ

Рівень вищої освіти	другий (магістерський)
Галузь знань	01 Освіта/Педагогіка
Спеціальність	014 Середня освіта
Предметна спеціальність (Спеціалізація) (за наявності)	014.03 Середня освіта (Історія)
Освітня програма	«Історія (мова навчання фахових дисциплін – угорська)»
Статус дисципліни	Вибіркова
Мова навчання	Угорська/українська

Робоча програма навчальної дисципліни «Історія української діаспори» для здобувачів вищої освіти галузі знань «01 Освіта/Педагогіка», спеціальності 014 Середня освіта. (Історія), освітньої програми «Історія (мова навчання фахових дисциплін – угорська)».

Розробник: Туряниця Інна Анатоліївна, доцент кафедри історії Угорщини та європейської інтеграції

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри історії Угорщини та європейської інтеграції протокол № 11 від «13» червня 2023 р.

Завідувач кафедри доц. Зубанич Л.

Схвалено науково-методичною комісією УУННІ протокол № 2 від « 27» червня 2023 р.

Голова науково-методичної комісії доц. Талабірчук О.Ю.

© Туряниця І.А. 2023 р.

© ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2023 р.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 120	1-й	
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 2	2-й	
	Лекції:	
	22	
	Практичні (семінарські):	
	20	
Вид підсумкового контролю: залік	Лабораторні:	
Форма підсумкового контролю: усна	Самостійна робота	
	78	

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета курсу – формування системних знань у здобувачів освіти про минуле і сучасне української діаспори як частини українського народу, яка, не зважаючи на віддаленість у часі і просторі від свого коріння, зберегла спорідненість зі своїм народом.

Завдання дисципліни - критично опрацьовувати рекомендовані джерела та літературу, аналізувати фактологічний матеріал, виявити вміння робити його порівняння та аналіз, показати розуміння загальних тенденцій розвитку українських осередків за кордоном в умовах конкретної історичної епохи.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Згідно з освітньою програмою передумов для вивчення навчальної дисципліни «Історія української діаспори» немає.

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

У результаті студіювання навчальної дисципліни студент повинен **знати:**

- а) сучасну методологію історичного пізнання, дотичного до її тематичної спрямованості;
- б) історичний термінологічно-понятійний апарат;
- в) причини масової еміграції українців наприкінці ХІХ – початку ХХІ ст., фактори що впливали на неї, її масштаби та основні напрями, характерні риси трудової (заробіткової) та політичної еміграції,
- г) чинники, що впливали на умови адаптації українців у країнах імміграції, соціально-економічні, політичні, культурні та релігійні процеси в українських осередках поза межами України.

Зміст понять: трудова еміграція (сезонна, тимчасова, постійна), політична еміграція, імміграція, діаспора, еміграційне (імміграційне) законодавство, переселення.

вміти:

- а) самостійно поглиблювати свої знання шляхом пошуку й опрацювання нової інформації з використанням сучасних технічних засобів;
- б) оцінювати важливість об'єктивних та суб'єктивних чинників в історичному процесі, подіях і явищах з наукової точки зору.
- в) визначати та аналізувати причини еміграції, основні регіони розселення українців у країнах діаспори, умови адаптації українців до нових соціально-економічних та політичних умов.
- г) презентувати навчальний матеріал та власні дослідницькі здобутки у формах рефератів, доповідей, наукових та популярних публікацій.

Відповідно до освітньої програми «Історія (мова навчання фахових дисциплін – угорська) вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей: Інтегральна компетентність: Здатність розв'язувати комплексні/спеціалізовані та практичні проблеми у галузі освіти, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики.

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни «Історія української діаспори»: виконання семінарських завдань, модульна контрольна робота, залік.

Форми (методи) контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: усні відповіді на семінарських заняттях.

Форма модульного контролю: письмова контрольна робота.

Форми підсумкового семестрового контролю: залік.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота								Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	40	100
8	8	8	8	6	8	7	7		

T1, T2 ... – теми

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні заняття (допуск, виконання та захист)	6	40
Модульна контрольна робота	1	60
Разом		100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Методика оцінювання. Модульна контрольна робота складається із 2-ох завдань (2-ох теоретичних питань), котрі оцінюються у 50 балів.

За виконання семінарських завдань здобувачу вищої освіти також нараховується різна кількість балів, в залежності від складності матеріалу.

Критерієм успішного проходження здобувачем освіти поточного оцінювання є досягнення здобувачем освіти не менше 50% балів від загальної кількості запланованої за конкретною темою. Конкретна максимальна кількість балів подається у таблицях розподілу балів, які отримують здобувачі за модуль та за окремі види навчальної роботи.

Невиконані семінарських завдань, а також неявка на модульну контрольну роботу оцінюються в 0 балів незалежно від причини невиконання (неявки).

Сумарна оцінка (від 0 до 100 балів) виставляється у відомість модульного контролю. Модуль зараховується, якщо сумарний бал складає не менше 60 балів, і студент виконав і здав усі семінарські завдання, які є складовими даного модуля.

Здобувач вищої освіти, який не з'явився на модульну контрольну роботу, або ж його модульна оцінка складає від 0 до 34 балів, зобов'язаний скласти (перескласти) модуль до початку підсумкового контролю у строки, визначені викладачем дисципліни та погоджені деканатом факультету.

Критерії оцінювання підсумкового контролю

Екзаменаційна методика оцінювання. За результатами модульних контролів визначається підсумкова модульна оцінка. Оцінка визначається в залежності від рейтингового балу, або балів за залік.

До складання заліку допускаються здобувачі вищої освіти, у яких підсумкова модульна оцінка за семестр становить не менше 35.

Здобувач вищої освіти, підсумкова модульна оцінка якого складає від 0 до 34 балів, зобов'язаний покращити її до початку підсумкового семестрового контролю під час чергування викладача на кафедрі у строки, визначені викладачем дисципліни та погоджені деканатом факультету. В протилежному випадку, здобувач не допускається до заліку і у нього виникає академічна заборгованість.

Залік з навчальної дисципліни здобувач вищої освіти може не складати, якщо він успішно пройшов усі модульні контролі та його влаштовує підсумкова модульна оцінка. Здобувачі вищої освіти, підсумкова модульна оцінка яких становить від 35 до 59, залік складають обов'язково. Здобувач освіти може підвищити на заліку рейтинговий бал, при цьому, за результатами складання заліку оцінка не може бути менша за підсумкову модульну оцінку, яку він отримав за результатами модульних контролів.

Залік проводиться в усній формі. Екзаменаційний білет складається з двох питань, які потребують розгорнутої відповіді. Оцінювання результатів навчання на заліку здійснюється за 100-бальною шкалою. Оцінка за залік вноситься у відомість обліку успішності.

Таблиця відповідності оцінок за різними шкалами оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	

60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	незараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	незараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Критерій оцінювання підсумкового контролю з дисципліни

— **«відмінно» (90-100 балів, А)** заслуговує студент, який виявив всебічне і глибоке знання програмового матеріалу, вміння вільно виконувати завдання, передбачені програмою, засвоїв основну і ознайомився з додатковою літературою, розуміє взаємозв'язок головних понять дисципліни та їх значення для майбутньої професії;

— **«добре» (82-89 балів, В)** заслуговує студент, який виявив повне знання програмного матеріалу, успішно виконує передбачені програмою завдання, засвоїв основну літературу рекомендовану програмою, виявив систематичний характер знань з дисциплін і здатний до самостійного доповнення, але під час відповіді допустив деякі неточності;

— **«добре» (74-81 бал, С)** заслуговує студент, що виявив не цілком повне знання програмного матеріалу, не завжди успішно виконує передбачені програмою завдання, частково засвоїв основну літературу, рекомендовану програмою, виявив не систематичний характер знань з дисциплін і не завжди здатний до їх самостійного доповнення і під час відповіді допускає деякі неточності;

— **«задовільно» (64-73 бали, D)** заслуговує студент, що виявив знання основного програмного матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання та майбутньої роботи за професією, вміє виконувати завдання, передбачені програмою, знайомий з основною рекомендованою літературою. Як правило, дана оцінка виставляється студентам, що допустили помилки у відповіді на заліку чи екзамені та при виконанні залікових або екзаменаційних завдань, але які володіють необхідними знаннями для їх усунення за допомогою викладача;

— **«задовільно» (60-63 балів, E)** заслуговує студент, що виявив часткове знання основного програмового матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання та майбутньої роботи за професією, не завжди вміє виконувати завдання, передбачені програмою, знайомий лише частково з основною рекомендованою літературою. Як правило, дана оцінка виставляється студентам, що допустили грубі помилки у відповіді на заліку чи екзамені та при виконанні залікових або екзаменаційних завдань, але які частково володіють необхідними знаннями для їх усунення за допомогою викладача.

— **«незадовільно» (35-59 балів, FX)** виставляється студенту, який виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань.

— **«незадовільно» (0-34 балів, F)** виставляється студенту коли протягом семестру він допустив грубі помилки у виконанні передбачених програмою завдань.

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

№ теми	НАЗВА ТЕМИ ЗАНЯТТЯ ТА РОЗДІЛИ
Модуль 1.	
1	Українська еміграція наприкінці XIX – початку XX ст.
2	Українська еміграція у міжвоєнний період (1919-1939)
3	Українська політична еміграція (1947-1957 рр.)
4	Новітня українська еміграція
Модуль 2.	
5.	Українці в країнах Америки.
6.	Українська діаспора в країнах Європи.
7.	Українці в країнах СНД.
8.	Українці в Австралії та Новій Зеландії

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Форма навчання (денна, заочна)				
	Усього	у тому числі:			
лекції		практичні	лабораторні	індивідуальна	самостійна робота
Модуль 1.					
Тема 1. Українська еміграція наприкінці XIX – початку XX ст.		2			10
Тема 2. Українська еміграція у міжвоєнний період (1919-1939)		2	2		10
Тема 3. Українська політична еміграція (1947-1957 рр.)		2	4		10
Тема 4. Сучасна українська еміграція та її завдання		4	4		10
Разом за модуль	60	10	10		40
Модуль 2.					
Тема 1. Українці в країнах Америки.		2	2		10
Тема 2. Українська діаспора в країнах Європи.		2	2		10

Тема 3. Українці в країнах СНД.		4	2		10
Тема 4. Українці в Австралії та Новій Зеландії		4	4		8
Разом за модуль	60	12	10		38
Разом	120	22	20		78

6.3. Теми практичних (семінарських, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Українська діаспора як історичне, соціальне та демографічне явище	2	
2	Причини, умови та етапи формування українських діаспорних груп	2	
3	Українська діаспора на пострадянському просторі	2	
4.	Українці в сусідніх державах - Польщі, Словачії, Угорщині, Румунії	2	
5.	Українці у країнах Балтії	2	
6.	Українська діаспора країн Америки	4	
7.	Українці в країнах Центральної та Західної Європи й інших частинах світу	4	
8.	Українська еміграція внаслідок збройної агресії Росії: масштаби та наслідки	2	
Разом		20	

6.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	
1	Еміграція як соціально-економічне і політичне явище	8	
2	Вплив історичних періодів та епох на українську еміграцію та її поява на міжнародній арені	10	
3	Відсутність української державності як істотна особливість, що позначилася на формах еміграції	10	
4	Сучасні види еміграції з України	10	
5	Українська діаспора: видатні постаті	10	
6	Хвилі української еміграції	10	
7	Культурно-освітні установи української діаспори в країнах поселення	10	
8	Держава та діаспора в міжнародних відносинах XXI ст.: зарубіжний досвід та уроки для України	10	
Разом		78	

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Технічні засоби: ноутбук та проектор для презентацій.

Обладнання: карта, дошка.

Навчальна платформа Moodle uzhnu.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Винниченко І. Українці в державах колишнього СРСР: історико-географічний нарис [Текст] / І. І. Винниченко. - Житомир : Льонок, 1992. - 164с.+ 1 арк. карт.
2. Грицак Я. Подолати минуле: глобальна історія України. Київ: Портал, 2022. 408
3. Дейвіс Норман. Європа: Історія / Пер. з англ. П. Тарашук, О. Коваленко. Київ: Видавництво Соломії Павличко "Основи", 2001. 1463 с.. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Deivis_Norman/Yevropa_Istoriia/
4. Дністрянський М.С. Етнополітична географія України: проблеми, теорії, методології, практики. – Львів, 2006.- 490 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0005057>
5. Закордонне українство: сутність, структура, самоорганізація. Підручник. [В. Б. Євтух, А. А. Попок, В. П. Трощинський, та ін.] – К.: Альтерпрес, 2011. – 304 с.
6. Заставний Федір Східна українська діаспора / Ф. Д. Заставний. – Львів: Світ, 1992. – 170, [2] с. : рис. – (Народознавчі студії). [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0008785>
7. Зарубіжні українці: Довідник / С.Ю.Лазебник (кер. авт. кол.), Л.О.Лещенко, Ю. Макар та ін. - К.: Вид-во "Україна", 1991. - 252 с.[Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/0002134>
8. Історія Центрально-Східної Європи / Посібник для студентів історичних та гуманітарних факультетів університетів. За ред. Леоніда Зашкільняка. Львів: Львівський національний університет ім. Івана Франка, 2001. 660 с.
9. Кріль М.М. Історія країн Центрально-Східної Європи. Навчальний посібник. Київ: Знання, 2008. 284 с.

Додаткова література

10. Зубик А. І. Історико–географічні особливості формування середовищ зарубіжних українців [Текст]/ А. І. Зубик // Часопис соціально–економічної географії: міжрегіон. зб. наук. праць. – Харків, ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2015. – Вип. 18 (1). – С. 178–183.
11. Енциклопедія історії України [Електронний ресурс] : в 10 т. : електронна версія видання / Нац. акад. наук України; голова ред. кол. В. А. Смолій ; Нац. акад. наук України, Ін-т історії України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:: <http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=F&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU>
12. Енциклопедія української діаспори (ЕУД) [Електронний ресурс] : електронна версія видання Наукове Товариство ім. Шевченка в Америці ; гол. ред. Василь Маркусь ; спів-редактор Дарія Маркусь. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:: http://eudusa.org/index.php?title=Main_Page

13. Кононенко П.П. Пономаренко А.Ю. Українознавство.- Конспект лекцій.- К., 2005.- 392 с.
14. Кордон М.В. Історія української культури: навч. посіб. – Львів: Магнолія 2006, 2011. – 336 с.
15. Рогожа М. М. Історія української діаспори : навчальний посібник. – Умань : ПП Жовтий О.О., 2011. – 150 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://library.udpu.edu.ua/library_files/6627_01.pdf
16. Українське суспільство: міграційний вимір : нац. доповідь / Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України. – К., 2018. – 396 с. [Електронний ресурс]. –Режим доступу: https://www.idss.org.ua/arhiv/Ukraine_migration.pdf

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. Електронна бібліотека історії України та всесвітньої історії
[http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=S&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&S21FMT=brief_elib&S21ALL=\(%3C.%3EIHU%3D!%3C.%3E\)&S21SRW=dp&S21SRD=DOWN&S21STN=1&S21REF=15&S21CNR=10](http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=S&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&S21FMT=brief_elib&S21ALL=(%3C.%3EIHU%3D!%3C.%3E)&S21SRW=dp&S21SRD=DOWN&S21STN=1&S21REF=15&S21CNR=10)
2. Електронна бібліотека Інституту історії України
<http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=F&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB>
3. Міністерство закордонних справ України (Україна і світ/закордонні українці –засідання Національної комісії з питань закордонних українців-липень 2020) Режим доступу: <https://mfa.gov.ua/>
4. Міграційний профіль України [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://dmsu.gov.ua/diyalnist/monitoring-migracijnix-proczesiv/migracijnij-profil.html>
5. Науково-дослідний центр «Інститут досліджень української діаспори імені професора Любомира Винара» Режим доступу: <https://idud.oa.edu.ua/>

Результати перегляду робочої програми навчальної дисципліни

Робоча програма перезатверджена на 20___ / 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ___).

(потрібне підкреслити)

протокол № ___ від «___» _____ 20___ р. Завідувач кафедри _____

(підпис)

(Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20___ / 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ___).

(потрібне підкреслити)

протокол № ___ від «___» _____ 20 ___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис)

(Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20___ / 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ___).

(потрібне підкреслити)

протокол № ___ від «___» _____ 20 ___ р. Завідувач кафедри _____

(підпис) (Прізвище

ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20___ / 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ___).

(потрібне підкреслити)

протокол № ___ від «___» _____ 20 ___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис)

(Прізвище ініціали)